

"Čo je správne, zostáva správne, aj keď to nikto nerobí a čo je nesprávne, zostáva nesprávne, aj keď to robia všetci."

- Javier Milei (cit. svätý Augustín)

www.iness.sk/podpora

/iness.slovakia

/instituteINESS

/INESSinstitute

/iness.slovakia

Mesačník
MARKET FINESSe vydáva:

INESS – Institute of Economic
and Social Studies
Na vršku 12
811 01 Bratislava

tel.: +421-2-5441 0945
e-mail: iness@iness.sk

Editor: Ina Sečíková

Editorial

Richard Ďurana

Prvý mesiac tohto roku bol na Slovensku turbulentný. Nielen tým, že do platnosti vstúpili nové daňové sadzby, ktoré zdražili veľkú väčšinu tovarov a služieb, ale aj cestovateľskými chútkami niektorých koalíčných politikov do Moskvy či masovými demonštráciami v mnohých mestách. Občanom tejto krajiny sa začína prestávať páčiť nielen vytváranie zástupných tém tempom vyšším ako frekvencia zobrazovania alzáka na televíznej obrazovke. V desiatkach tisíc protestujú aj proti novému štandardu, ktorým je počas pretrvávajúceho vojenského konfliktu na východ od našich hraníc vládne akceptovanie Ruska ako relevantného politického a ekonomického partnera a vajatanie okolo pevného ukotvenia Slovenska v západných štruktúrach. **Nestáva sa často, aby sa ma kolegovia zo zahraničia pýtali, čo sa to u nás deje a či som v poriadku.**

Roztrhlo sa vreco s otvorenými listami vláde. Po psychiatroch a psychológoch sa začali pridávať nielen ďalšie odborné profesie (medzi nimi aj ekonómovia, vid' **Otvorený list ekonómov** pod týmto editorialom), ale aj podnikatelia a firmy, pozrite si napríklad web firmyspolu.sk. Zdá sa, že vláda premiéra Fica nazrela do Pandorinej skrinky a jej reakcie začínajú pripomínať vystrašené zviera, ktoré sa márne snaží prebiť verejnú mienku vykonštruovanými otázkami typu „**kto má prsty v puči**“.

V INESS tak opäť nastal *modus operandi*, kedy väčšinu našich kapacít „zhltnú“ reaktívna práca, analýzy a komentovanie ad hoc nepremyslených „riešení“ (prečerpávačka na Iplí, ruský „blahobyť“, memorandum s lekáarskymi odborníkmi...) alebo aj pripravovaných, ale zlých návrhov (dlhopisy pre občanov...).

Niežeby sme si na tento režim za 20 rokov nášho fungovania nezvykli, ale predsa len, radšej sa na policy úrovni venujeme kreatívnej preroformnej práci, než vysvetľovaniu ekonomických základov ľuďom, ktorí z pozície politiky riadia naše životy.

Ešteže je INESS rozkročený aj do vzdelávania. Tam je cítiť elán, radosť a pozitívnu spätnú väzbu. Teda aspoň na periférii systému, tam, kde robíme (zatiaľ!) mimo oficiálnych štátnych vzdelávacích programov našu **Ekonomickú olympiádu**. V aktuálnom ročníku sa do nej zapojilo na stredných a základných školách **23 204 študentov**. V momente, kedy píšem tento text, kolegovia z INESS organizujú **krajské kolo** olympiády v Prešove. Tam spomedzi 1 791 stredoškolských študentov zo 47 stredných škôl postúpilo do krajského kola 154 študentov (pikoška na okraj – počas 3 z 8 krajských kôl boli na vysokých školách, kde sme olympiádu organizovali, nahlásené bombové útoky). Minulý týždeň ďalší kolega absolvoval **prednáškové turné po školách v Košickom kraji** s naším vzdelávacím projektom **Cena štátu**.

Svoju činnosť začala nová Európska komisia. Vzhľadom na to, kam sa Európa uberala v poslednej dekáde a ako **stráca dych v bežeckom súboji za prosperitou** s odvekým rivalom Spojenými štátmi, sme v spolupráci s ďalšími špičkovými európskymi think tankmi združenými v sieti **EPICENTER** pripravili blueprint pre novú komisiu. Teda niečo ako **odporúčania, čo by mala robiť a čo by nemala robiť, aby sa Európska únia opäť stala konkurencieschopným priestorom** na svetovej ekonomickej scéne. Ako prvá zo štyroch návrhov uzrela pred týždňoch svetlo sveta publikácia s názvom **Nová energetická politika EÚ: Čo robiť, čo nerobiť a čo zrušiť**. Táto publikácia synchronne vychádza vo viacerých jazykoch a adresovaná už bola aj predstaviteľom Európskej komisie. Pojednáva o tom, ako efektívne znížiť emisie CO2 a zároveň ekonomicky nezaostávať. Zadarmo si ju môžete [stiahnuť](#) na našej stránke.

Prajem vám inšpiratívne čítanie všetkých textov tohto čísla Market Finessa,

Richard Ďurana

Otvorený list slovenských ekonómov vláde SR

Vážený pán predseda vlády Robert Fico, vážení členovia a členky vlády SR,

s veľkými obavami o ekonomickú a celkovú budúcnosť Slovenska pozorujeme domácu a zahraničnú politiku vlády a kroky vládnych predstaviteľov. Tie podľa nás nebezpečne posilňujú vládne intervencie, autoritársky populizmus a zároveň podkopávajú civilizačné základy našej spoločnosti: princípy a inštitúcie trhovej ekonomiky, liberálnej demokracie a právneho štátu.

Upozorňujeme, že odkláňanie Slovenska od týchto základov civilizačného priestoru Západu spôsobí vážne negatívne dôsledky na podnikanie, ekonomickú výkonnosť, životnú úroveň a slobodu ľudí. Ešte viac to zhorší ekonomickú situáciu v našej krajine. K tomu už pritom dochádza viac ako desaťročie. Slovensko dlhodobo stagnuje alebo sa prepadá v medzinárodných rebríčkoch porovnávajúcich konkurencieschopnosť a kvalitu života.

Za osobitne nebezpečné považujeme otváranie náruče dnešných politických zástupcov Slovenska autoritárnym režimom, dokonca aj putinovskému Rusku, ktoré rozpútalo vojnu proti Ukrajine. Súčasťou toho je ich otvorenejší príklon ku kultúrno-spoločenským vzorcom správania relativizujúcim základné princípy a spoločenské inštitúcie Západu a nedávne spochybňovanie členstva Slovenska v Európskej únii (EÚ) a v Severoatlantickej aliancii (NATO).

Uvedomujeme si, že EÚ aj NATO v súčasnosti stoja pred nevyhnutnosťou riešiť vážne problémy. V záujme Slovenska je prispieť k posilneniu obidvoch medzinárodných organizácií, ktorých je členom, nie ich destabilizovať zvnútra. Akékoľvek spochybňovanie členstva Slovenska v EÚ a NATO je proti našim ekonomickým záujmom.

Upozorňujeme, že prípadné vystúpenie Slovenska z EÚ by napríklad ovplyvnilo:

Životy občanov Slovenska, ktorí dochádzajú za prácou do zahraničia. Podľa aktuálnych informácií sa to týka 116 500 občanov Slovenska, pričom tí pracujú takmer výlučne v krajinách EÚ – 33 000 v Nemecku, 30 000 v Rakúsku, 22 000 v Česku, 8 000 v Maďarsku a vyše 5 000 v Holandsku. Títo ľudia sa snažia užiť svoje rodiny, keďže na Slovensku nemajú dostatok pracovných príležitostí alebo je pre nich finančne výhodnejšie pracovať v krajinách EÚ. Odchod Slovenska z Únie by takmer s istotou znamenal, že prídu o prácu alebo budú nútení emigrovať aj so svojimi rodinami. V Ruskej federácii žije približne 200 Slovákov, čo je tretina z počtu Slovákov žijúcich na Islande.

Zahraničné investície. Až 88,5 % všetkých priamych zahraničných investícií na Slovensku pochádza z krajín EÚ, čo predstavuje 49,5 miliardy eur z celkových 56 miliárd. Najväčšími investormi sú Holandsko (23,5 %), Rakúsko (13,5 %), Česko (12,3 %) a Nemecko (9,6 %). Firmy so zahraničnými vlastníkmi patria medzi najväčších zamestnávateľov na Slovensku. Odchod z EÚ by pravdepodobne prispel k tomu, že mnohí investori by prestali na Slovensku investovať, prípadne by svoje aktivity utlmili alebo úplne presunuli do iných krajín.

Zahraničný obchod. Až 74 % slovenského zahraničného obchodu prebieha s krajinami EÚ. Krajiny V4 spolu s Nemeckom tvoria viac ako 42 % celkového obchodu Slovenska. Slovensko je malá otvorená ekonomika, ktorej zahraničný obchod dosahuje 180 % HDP. Rizikom odchodu z EÚ je aj to, že by mohol spôsobiť pokles obchodných aktivít, možné zavedenie ciel a iných obmedzení, čo by viedlo k poklesu hospodárskej aktivity, zníženiu HDP a nárastu nezamestnanosti.

Finančný sektor a dôchodky. Slovenské domácnosti majú uložených 19,5 miliardy eur v II. a III. pilieri, ďalších viac ako 14,5 miliardy eur vo fondoch kolektívneho investovania, 3,5 miliardy na individuálnych účtoch cenných papierov a 3,5 miliardy eur v životnom poistení a anuitách. Tieto aktíva sú prevažne investované do zahraničných cenných papierov. Odchod Slovenska z EÚ by vážne ohrozil prístup k zahraničným kapitálovým trhom – nielen v Európe, ale aj v USA a Spojenom kráľovstve – a negatívne by ovplyvnil finančné bohatstvo slovenských domácností.

Verejné financie a štátny dlh. Slovensko potrebuje tento rok refinancovať dlhopisy v hodnote 13 miliárd eur. Slovenský štátny dlh vlastní prevažne zahraniční investori z krajín EÚ, ktorí držia 33,5 miliardy eur slovenských štátnych dlhopisov a poskytli nám úvery vo výške 6 miliárd eur. Znížená schopnosť predať slovenské štátne dlhopisy sa odrazí na zásadnom náraste rizikovej prirážky a môže viesť k neschopnosti predať štátne dlhopisy.

Už aj samotné spochybňovanie členstva v EÚ a NATO tak oslabuje dôveryhodnosť Slovenska voči našim partnerom, narúša dôveru zahraničných investorov a môže viesť k vážnym ekonomickým problémom.

Preto vyzývame predsedu vlády, členov vlády, osobitne ministra financií, ale i guvernéra Národnej banky Slovenska a predsedov a poslancov strán vládnej koalície, aby:

1. Nespochybňovali členstvo Slovenska v EÚ a NATO a v súlade s vlastným programovým vyhlásením rešpektovali záväzok Slovenska zostať členom EÚ a NATO.

2. Ozdravili verejné financie, najmä na výdavkovej strane a zabezpečili dodržiavanie maastrichtských kritérií a Paktu stability a rastu.

3. Rešpektovali ekonomické, finančné a iné záväzky Slovenska.

4. Chránili a podporovali hospodársku súťaž a dodržiavali ústavné princípy v oblasti ekonomických práv.

5. Presadzovali štrukturálne reformy, ktoré zastavia negatívne trendy v slovenskej ekonomike.

6. Pripravili privatizáciu štátnych podnikov, s cieľom použiť výnosy na zníženie štátneho dlhu a realizáciu nevyhnutných reforiem.

7. Ukončili šírenie konšpiračných teórií a atmosféru vnútorného ohrozenia.

8. Podporovali princípy voľného trhu a univerzálne pravidlá slobodnej spoločnosti, posilňovali trhovú ekonomiku a právny štát.

Dúfame, že odpoveďou na našu výzvu budú činy a úsilie vedúce k zvyšovaniu prosperity obyvateľov Slovenskej republiky.

Bratislava, 5. februára 2025

*Za INESS tento otvorený list spolu s ďalšími 45 ekonómami signovali **Richard Ďurana, Radovan Ďurana, Juraj Karpíš, Martin Vlachynský a Róbert Chovanculiak.***

Tento otvorený list adresovaný vláde SR môžete [podporiť svojím podpisom aj vy na portáli peticie.com](https://www.peticie.com).

Obsah

TÉMA: Ekonomické myslenie v novom roku	5
KOMENTÁRE	7
Ekonomické myslenie v novom roku	7
Neozdravené verejné financie	7
Ako na reformy v neschopnom štáte: príklad v školstve	8
Živnostníci proti živnostníkom	9
Liberalizácia predaja OTC liekov a budúcnosť lekární III. – Slovensko a „lekárske púšte“	9
NOVÉ PUBLIKÁCIE	12
Nová energetická politika EÚ: Čo robiť, čo nerobiť a čo zrušiť	12
PODUJATIA	12
Prednášky Ceny štátu na východe Slovenska	12
INESS na januárovom Market Access seminári	12
VIDEÁ A PODCASTY	13
EKONOMICKÁ OLYMPIÁDA	15
CENA ŠTÁTU	16
INESS PUBLIKÁCIE	17
INESS KNIHY	17

TÉMA: Ekonomické myslenie v novom roku

Slovenská misia na Neptún

Médiá priniesli šokujúcu správu. Minister Taraba predstavil plán slovenskej pilotovanej misie na Neptún. Náklady majú dosiahnuť okolo 2,5 miliardy eur. Dobré, nie misia na Neptún, ale **výstavba prečerpávacej vodnej elektrárne Málinec**. Ale v princípe je oboje z rovnakej kategórie plánov baróna Prášila. Dúfajme, že skončí na poličke hneď vedľa širokorozchodnej železnice a tunela pod Karpatmi. Potrebujeme novú prečerpávaciu elektráreň? Nie. Zarobí si nová elektráreň na seba? Takými prepočtami sa zjavne nikto neobťažoval. Prečítajte si viac v komentári **Radovana Ďuranu**.

Neozdravené verejné financie

V poslednej dobe sa nám tu rozmohol taký nešvár. Nielen novinári, ale niekedy aj odborná verejnosť, používa v súvislosti so znižovaním deficitu spojenie "ozdravovanie verejných financií". Tento termín je ako z učebnice politických PR kampaní. Ozdravenie má predsa pozitívnu konotáciu a vyvoláva pocit zlepšenia. Niektorí by mohli tvrdiť, že je to zbytočné slovičkárstvo. No správny termín existuje: „znižovanie deficitu“. O tom, aký je rozdiel medzi skutočnou konsolidáciou (**znižovanie výdavkov** - návod sme spísali tu) a betónovaním plytvania (nové dane), hovorí vo svojom komentári **Radovan Ďurana**.

Martin Vlachynský v podcaste INDEX denníka SME: Moskva bola vždy ako lunapark, treba ísť ďalej, kde je mzda 400 eur

Silná ekonomika, potravinová sebestačnost a plné pulty v obchodech – takto vykreslil ruskú realitu líder národníarov. Stav ekonomiky sa však nedá merať cez maslo a návštevu supermarketu. Náš analytik Martin Vlachynský v roz-hovore vysvetľuje, prečo je takýto pohľad skreslený. Rozhovor si môžete prečítať alebo aj pozrieť zo záznamu na tomto odkaze.

Radovan Ďurana v podcaste PŮR: Slováci Česko ekonomicky jen tak nedoženu

Michal Púr si do svojho podcastu pozval nášho analytika Radovana Ďuranu. Aká je pravda o obľúbenej teórii, podľa ktorej Slovensko doháňa Českú republiku mifóvymi krokmi a čískoro ju predbehne? V akom stave je slovenská ekonomika po 16 rokoch populistických vlád za posledné dve dekády? A čo možnosť odlivu kapitálu, ak budú ďalšie voľby podobné tým predchádzajúcim? Odpovede nájdete tu.

Inšpirujme sa v novom roku v Česku - aspoň témami!

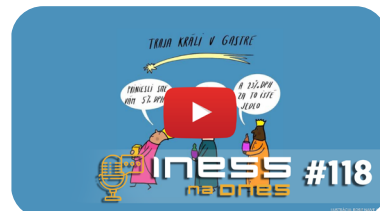
Koniec starého roka je vždy obdobím konferencií o zdravotnej politike. Ich témy však neraz znejú ako obohratá platňa. Vieme, že je niečo zle, ale bojíme sa to zmeniť. Chcel by som, aby sme sa v novom roku ešte odvážnejšie púšťali do nových tém. Radi sa v zdravotníctve porovnávame s Českom, no robievame to povrchné. Vo svojom komentári **Martin Vlachynský** na viacerých príkladoch ukazuje prístup Českej republiky aj dikciu verejnej diskusie v oblasti zdravotníctva, o ktorej sa nám na Slovensku zatiaľ môže len snívať. Celý komentár si môžete prečítať tu.

INESS na DNES #118: Rany roka 2025 alebo Ako pochopiť konsolidačné vrec | Časť I. & Časť II.

Nový rok začal bezbreho – kam sa pozriete, všade samá nová daň, vyššia cenovka, všade samý trpký humor cez slzy. A toto obrovské vrece nových daní, ktoré sa na nás s rokom 2025 vyvalilo, prekuteme spolu s **Radovanom Ďuranom**. Aby sme sa trochu zorientovali v tej záplave dosahov konsolidačného balíka našej hrdej vlády. A najmä, aby sme vedeli, na čo sa treba pripraviť a aby sme to zvládli. Vysvetlíme, prečo znížená sadzba DPH na vybrané potraviny nebude mať za následok plošné zníženie ich cien, pripomenieme, čo je to „progresívna odvodová daň“ a tiež čo tento balík znamená a bude znamenať pre našu ekonomiku celkovo a do budúcnosti. Ako podcast nájdete [diel I tu](#) a [diel II tu](#). Odkazy na YouTube vpravo.

„Sme s vami, bud'te s námi.“

Bude nový ekonomický svet?

O nových ekonomických poriadkoch väčšinou snívajú fanúšikovia krajín BRICS. No toto viac-menej virtuálne zoskupenie za 15 rokov toho však okrem zjedených chlebičkov moc nevyprodukovalo. S príchodom Trumpa sa zdá, že to bude práve bývalý ekonomický hegemon USA, kto chce spraviť vietor vo svetových ekonomických poriadkoch. Staronový prezident pár dní pred inauguráciou chrlí nápady, ktoré vyvolávajú otázky o jeho skutočných zámeroch. Je to len súčasť šoumanstva, alebo sa pokúsi svoje návrhy presadiť? Prečítajte si [komentár Martina Vlachynského](#).

Nová energetická politika EÚ: Čo robiť, čo nerobiť a čo zrušiť

Podiel obnoviteľných zdrojov na spotrebe energie v SR v roku 2023 dosiahol 17 %. Tento rok by mal podľa plánov vzrásť na 20 %, ale to sa nepodarí. Prečo? Tak veľký nárast by bol možný len vtedy, ak by došlo k zastaveniu výroby časti priemyslu. To ale nikto nechce, no čo s tým? Znižovanie emisií CO₂ je drahé a regulácie EÚ často diktujú, ako to máme robiť, namiesto toho, aby sa sústredili na hlavný cieľ – menej emisií. Ak by sa na väčšinu emisií uplatňovala jednotná cena uhlíka, investori aj spotrebitelia by sami rozhodli, ktoré technológie budú využívať viac a ktoré postupne prestanú.

V spolupráci so sieťou európskych organizácií [EPICENTER](#) sme pripravili publikáciu **Nová energetická politika EÚ - čo robiť, čo nerobiť a čo zrušiť**, ktorú [nájdete tu](#).

Dost bolo školy - alebo - Aká je optimálna dĺžka školskej dochádzky?

Zdá sa, že súčasný školský systém sa sústreďuje na **maximalizáciu** času, ktorý deti a mladí ľudia strávia v laviciach. No čo ak by sme sa namiesto toho zamerali na **minimalizovanie** času potrebného na odovzdanie podstatných vedomostí? Vychádzajúc aj z myšlienového tvrdenia, že existuje optimálna miera znečistenia životného prostredia či optimálna miera neporiadku v domácnosti. Komentár **Róberta Chovanculiaka** si môžete prečítať [tu](#) a po kliknutí vľavo si môžete vypočuť širší rozhovor s **Inou Sečíkovou** v **INESS na DNES**.

Progresívna odvodová daň

Kol'ko v skutočnosti platíte daň? Nestačí sa pozrieť na zaplatenú daň z príjmu. Štát 500 000 zamestnancov zdaňuje aj pomocou sociálnych odvodov. A to tak, že limituje výšku dávok Sociálnej poisťovni. Z časti odvodov vám žiadny nárok na dávku nezvnikne, je to čistá daň = Progresívna odvodová daň. Ak zarábate v hrubom viac ako 2000 € mesačne, tak sa týka aj vás. Pracujúci so mzdou 7 500€ zaplatí rovnako veľa na odvodovej dani ako na dani z príjmov. Publikáciu k tejto téme s názvom **Progresívna daň skrytá v odvodoch** si môžete [prečítať tu](#). K téme sme tiež nahrali **podcast INESS na DNES**, ktorý si zas môžete [vypočuť tu](#).

Za 20 rokov usilovnej práce sa prepracovala

KOMENTÁRE

Ekonomické myslenie v novom roku

Martin Vlachynský

Pár dní pre Štedrým dňom som sedel v jednej z bratislavských kaviarní na Hviezdoslavovom námestí. Keď mi na stole pristála šálka s ohriatou vodou a troma lístkami mäty, musel som si aj ja pripomenúť, za čo vlastne platím tie štyri eurá a päťdesiat centov.

Šikovne to nedávno na sociálnej sieti vysvetlil známy český ekonóm Petr Bartoň. Nie, v kaviarni, krčme či reštaurácii neplatíte cenu vstupných surovín s prirážkou, aj keď vám sedliacky rozum kričí, že áno a núti vás podvedome takéto kalkulácie robiť. Platíte za to, že si na hodinku prenajmete stôl so stoličkami a troch ľudí k tomu. Platíte za to, že tam miesto tej kaviarne nie je byt, kancelária, alebo parkovisko.

Toto nazývame ekonomickým myslením. Je presným opakom sedliackeho rozumu. Ten funguje na princípoch indukcie a vyvinul sa pozorovaním našej životnej bubliny a jednotlivých skúseností vyvodzuje hlbšie závery. Nie že by nebol užitočný, veď je na ňom postavená veľká časť nášho každodenného konania.

No sedliacky rozum je to, čo nám hovorí, že Zem je plochá. Až zákony matematiky a fyziky nám pomohli pochopiť, že to tak nie je. Podobne ekonomické myslenie na základe všeobecných princípov dopytu, ponuky a ďalších ekonomických modelov vysvetľuje každodenné ekonomické situácie, ako je cenotvorba mäťového čaju.

Ekonomické myslenie musí pracovať s modelom sveta, ktorý má niekoľko dôležitých parametrov. Je to svet, v ktorom sú zdroje v každom časovom bode obmedzené. Tieto zdroje majú zároveň rôzne použitie a tieto použitia so sebou navzájom súperia. A o vhodnosti použitia rozhodujú túžby jednotlivcov, ktoré sa v čase a priestore menia.

Sedliacky rozum nám povie, že rast cien obalamutíme zákazom rastu cien. Spojí si lásku k deťom s plošnou pastelkovou sociálnou dávkou. Tvrdí nám, že rozbité okno zvyšuje blahobyt, pretože ho treba zaskliť. Nedostatok peňazí vyrieši ich vytlačenie a nízke mzdy zavedením zákona o minimálnej mzde.

Ekonomické myslenie nám ponúka vysvetlenia, ktoré nášmu sedliackemu rozumu odporujú. Väčšina z nás však časom prijala

vedecké vysvetlenia meteorologických javov, ľudského tela či pohybu hviezd. Ekonomické poznanie odoláva všeobecnému prijatiu. Je to aj tým, že na rozdiel od búrok a pohybu Saturnu je ekonomika pevne spätá s politikou. A politickí šamani nás chcú utvrdzovať v tom, že oni sú tí jediní zariekavači inflácie, či privolávači blahobytu. Budme k nim preto v novom roku kritickejší. Ekonomické myslenie nám v tom pomôže.

HN, 29.12. 2024

Celý komentár si tiež môžete [vypočuť ako audio](#) v rámci našej série podcastov **INESS do UCHA**.

Tešíme sa na vašu priazeň aj na tomto kanáli!

Neozdravené verejné financie

Radovan Ďurana

Toto spojenie je škodlivé a zavádzajúce. Uvediem príklad. Predstavte si, že Slovensko má vyrovnaný rozpočet (áno, je nutné pridať viac fantázie) a vláda príde s novým trvalým výdavkom. Každý rok bude občanom posilať darčkové balenie gramofónovej platne s najnovšou verziou slovenskej hymny. Bude to stáť 100 mil. eur, a teda v adekvátnej sume vznikne deficit. Následne zvýši sadzbu dane z príjmov fyzických osôb s výnosom v rovnakom objeme. Nazvali by ste takúto situáciu ozdravením verejných financií?

Zníženie deficitu je nepochybne správny krok. Veľmi však záleží na tom, ako tento deficit vznikol. Nie všetky výdavky sú si totiž rovné. Zavedenie daní, ktoré financujú dotovanie vykurovania bazénov, nie je ozdravením verejných financií, ale **zabetónovaním plytvania**. Slovenské verejné výdavky v poslednej dobe výrazne vzrástli, a takmer pri každom nedávnom novom výdavku by sme našli dostatok dôvodov tieto výdavky nenavýšovať či nezavádzať. Netreba pátrať v pamäti, 13. dôchodok či vznik Ministerstva športu sú čerstvé príklady. Konsolidačný balík z 90 % robí presne toto. Betónuje plytvanie.

„Ozdravovanie verejných financií“ je termín z učebnice politických PR kampaní. Ozdravenie má predsa pozitívnu konotáciu,

vyvoláva pocit zlepšenia, navyše ho spájame so samotným životom. Toto spojenie umožňuje politikom, aby občanom „predávali“ zvyšovanie daní ako pozitívny krok. Čo na tom, že to spomaľuje rast miezd, znižuje hospodársky rast a prosperitu krajiny a jej občanov.

Rozpočtová rada konsolidačný balík „chváli“, pretože v ich modeli zníženie deficitu znamená zastavenie rastu úrokov na štátnych dlhopisoch. Konsolidačné úsilie vyšle signál finančnému svetu, že už „sme“ sa na Slovensku zobudili, a deficit začneme znižovať. Vďaka tomu nebudú rásť aj úrokové sadzby firiem, ktoré sú odvodené od sadzieb, za ktoré si požičiava štát. Vo výsledku hospodársky rast v nasledujúcich rokoch neklesne až tak veľmi, najmä v porovnaní so situáciou, v ktorej by sa nekonsolidovalo.

Lenže existuje aj alternatívny scenár. [Zoškrtanie plytvania](#) by prinieslo vyšší ekonomický rast a znamenalo by tiež, že nebudeme mať najvyššiu sadzbu dane z príjmov firiem zo všetkých postkomunistických krajín, alebo aj to, že nebudeme mať extrémne škodlivú a nebezpečnú transakčnú daň. Aktuálny konsolidačný balík je ako ďalšia porcia sladkostí, ktorú si obézny človek zbalí do batoha na ceste do fitka.

Niektro by mohol tvrdiť, že je to zbytočné slovičkárstvo. Ja si to nemyslím najmä preto, že máme k dispozícii spojenie, ktoré vystihuje súčasný stav. „Znižovanie deficitu“ presne a bez podprahových konotácií popisuje kroky vlády. Naopak, „ozdravovanie“ vedie k falošným ilúziám o klesajúcej potrebe konsolidačného úsilia. A to je problém, lebo doteraz sa takmer vôbec nekonsolidovalo vo verejných výdavkoch. Konsolidovalo sa len v peňaženkách občanov a podnikateľov.

Ved' vláde už bude v nasledujúcich rokoch stačiť znížiť deficit o 4,7 % HDP, poviete si. Lenže slovenská ekonomika, resp. budúca prosperita slovenských domácností v skutočnosť stále čelí takmer 6 % deficitu, s ktorým hospodárila vláda minulý rok. Transakčnú daň treba čo najskôr zrušiť, rovnako 24 % sadzbu DPPO vrátiť na pôvodnú úroveň alebo dokonca znížiť, aby sme sa priblížili susedom, s ktorými súperíme o investície. Tieto nové a zvýšené dane (a mnohé ďalšie z dnešného konsolidačného balíka) budú ekonomike škodiť dlhodobo. Zrušenie týchto daní zároveň musí byť spojené so škrtaním neefektívnych výdavkov. Tých sme [identifikovali v sume minimálne 2 miliárd eur](#). Až potom sa budeme môcť baviť o ozdravovaní verejných financií.

SME, 15.1. 2025

Ako na reformy v neschopnom štáte: príklad v školstve

Róbert Chovanculiak

Obyvatelia Slovenska sa už druhý týždeň nevedia dostať k službám katastra. Trh s nehnuteľnosťami zamrzol, nemôže prebiehať stavebné konanie a schvaľovanie hypoték sa zastavilo. Problém nie je len zlyhanie, ale aj nekompetentná reakcia. Ľudia čakajúci na výpis z katastra môžu pri večerných

televíznych správach sledovať, ako úradníci splašene behajú po chodbách úradu a vydávajú neurčité zvuky podobajúce sa na slová ako „nevieme, nedá sa, nepoviem“. A kataster nie je prvé grandiózne zlyhanie viditeľnej ruky štátu, ktorá nedokáže zabezpečiť úplne základné služby.

Ale ako ďalej? Zmieriť sa so súčasným stavom nemôžeme, keďže ten má ďaleko od optima. Môžeme sa však poučiť z niekoľko úspešných pokusov, ktoré dokázali zlepšiť fungovanie aspoň niektorých častí verejného sektora. Tieto pokusy majú niekoľko spoločných charakteristík. Spravidla nešlo o veľké reformy, ktoré by dokázali zmeniť fungovanie celého systému z centra, ale o vybudovanie niečoho nového, paralelného, povedľa. Mohli by sme to označiť ako funkčnú decentralizáciu. Najlepšie bude uviesť pár príkladov.

Medzi najúspešnejšie patrí vybudovanie Špecializovaného trestného súdu a Úradu špeciálnej prokuratúry. Ich autori nedokázali spraviť poriadok a veľkú reformu súdnictva a prokuratúry, ale ukázalo sa ako politicky priechodné a kapacitne realizovateľné vytvoriť tieto dve inštitúcie. Vznikli a fungovali paralelne s klasickými súdmi a prokuratúrami a vďaka tomu tam neexistoval silný vplyv inštitucionálne zažratého *statusu quo* a mohli začať poskytovať kvalitnejšie a rýchlejšie služby.

Nedávno podobný impulz do verejných regulácií v oblasti prepravy a ubytovania priniesli platformy zdieľanej ekonomiky s vlastnými súkromnými reguláciami. Vznikol tak paralelný spôsob ako zabezpečovať ochranu spotrebiteľa a garanciu kvality a neskôr naň musel reagovať aj štát a upravil svoje oficiálne regulácie.

Otázka teraz je, či sa dá tento prístup k reforme aplikovať aj napríklad do školstva? A odpoveď je jedno veľké áno! Existuje mnohými štúdiami ošľahaná reforma, ktorá priniesla pozitíva v množstve krajín a je založená na presne rovnakom princípe ako vyššie pomenované príklady. Zmierite sa s tým, že zmeniť kolos menom verejné školstvo je sisyfovská práca a umožnite vybudovať niečo nové, funkčné a kvalitné povedľa. Tou reformou je možnosť zakladať tzv. charterové školy, alebo ako ich ja nazývam - [autonómne školy](#).

To sú školy, ktoré môžu zakladať neziskovky, súkromníci alebo združenia rodičov a sú oslobodené z kazajky regulácií verejného školstva. Majú vysokú mieru autonómie. Ale zároveň nesú zodpovednosť za vzdelávacie výsledky. Musia dosahovať aspoň základné úrovne v miere gramotnosti. A sú financované

rovnako ako dnešné školy normatívom na žiaka. Autonómne školy sú tak zelená lúka pre všetkých aktívnych a šikovných ľudí, ktorí chcú priniesť niečo nové do školstva.

Túto formu autonómnych škôl však môžu využívať aj všetky existujúce školy, ak majú pocit, že súčasné školstvo im príliš zväzuje ruky. V zahraničí je bežné, že takto vznikli mnohé úspešné siete škôl, ktoré dnes majú stovky škôl, kde vzdelávajú desaťtisíce detí. Vďaka tomu, že sa im úradníci a politici nepozerali na prsty, mohli prísť s mnohými inováciami vo vzdelávaní. To je sila paralelných reforiem.

A čo je najdôležitejšie, je to reforma, ktorú je schopný realizovať aj štát, hoci nevie obsluhovať jednu databázu s mapkami, alebo vyasfaltovať cestu medzi Bratislavou a Košicami. Je to reforma ako stvorená pre Slovensko.

Denník N, 22.1. 2025

Do pozornosti tiež dávame aj ďalšie dva komentáre od **Róberta Chovanculiaka**, v ktorých sa venuje témam školstva a vzdelávania:

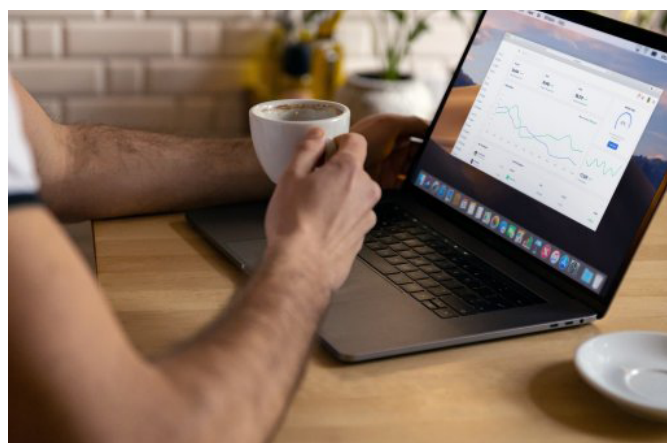
- [Trh alebo štát? Cesta ku kvalitnejšiemu školstvu](#)
- [Výkonnostné zmluvy nemusia garantovať výkon \(VŠ\)](#)

Živnostníci proti živnostníkom

Martin Vlachynský

Povinné školské čítanie u mňa dosiahlo opak zamýšľaného – slovenských klasikov som odsúdil do vyhnanstva. Len náhodou som znovuobjavil J. G. Tajovského a jeho nadčasové sondy do slovenskej spoločnosti.

Napríklad v poviedke Robotná knižka popisuje príbeh chudobného, ale talentovaného dievčaťa, ktoré matke vypomáha maľovaním ornamentov na steny domov. Až do momentu, kým sa o nej nedopočul miestny maliar-natierač:

„Ako o maliarke zvedel, šiel sa presvedčiť, vyspytoval sa drze na jej vyučenie a dievča pourážal. Domáci však dali mu vypiť, potom ho doberali, že sa ani neučila a inak vie, ako on.“

Maliar sa urazil a dievča udal úradom, že nemá vyučenský list. „Spravili sa tak, že dievča platilo opitému maliarovi zo svojho zárobku týždenne zlatku. Za dva dni robilo teda na korheľu a za štyri na seba i zpoly osirotenú rodinku“. Tajovského poviedky nemávajú šťastný koniec.

Na poviedku som si spomenul, keď som čítal o snahe niektorých živnostenských združení „na silnejšiu reguláciu výkonu činnosti formou remeselných a viazaných živností, napríklad v stavebníctve.“ Inými slovami, o snahe regulovať počet živnostníkov, ktorí môžu vykonávať niektoré činnosti.

Dnes existuje cez 130 viazaných a remeselných živností. Tieto služby nemôžete oficiálne ponúkať bez toho, aby ste absolvovali niekoľkoročné štúdium, nezaplatili si drahý kurz, či nedostali sa do praxe k „majstrovi“, ktorý si úzkostlivo stráži svoj cechový monopol.

V mnohých prípadoch to má logiku. Od inštruktora letectva očakávate veľkú porciu formálneho vzdelania aj praxe. Niekde je to menej zjavné. Nevyplýva to z toho, že by niektoré činnosti vedel každý, skôr z toho, aké škody z nich potenciálne vyplývajú. Krivo položená podlaha nikoho nezabila. Vyskúšané, sám som si jednu položil (zle).

Pri niektorých činnostiach formálne vzdelanie vypovedá dokonale o ničom. To, že sa niekto pred 35 rokmi naučil v škole nastaviť karburátor na Škode 105 má dnes už nulovú relevanciu pri oprave moderných vozidiel, kde sa viac programuje, ako točí francúzskom. Pre schopnosti nie je kľúčový papier, ale to, či sa remeselník vzdeláva a pracuje poctivo. To nezistíte z výučného listu, ale z reputácie. Na svoju stavbu som si nevybral ani jedného remeselníka podľa papiera, ale všetkých podľa odporúčaní.

Pritvrdenie podmienok vykonávania niektorých činností jednej skupine živnostníkov pomôže a druhej skupine živnostníkov ublíži. Ublíži aj spotrebiteľom, ktorí budú mať menší a drahší výber.

Viac o téme živnostníkov sa dočítate v našej publikácii [Lov na živnostníkov](#).

HN, 25.1. 2025

Liberalizácia predaja OTC liekov a budúcnosť lekární III. - Slovensko a „lekárske púšte“

Martin Valchynský

Aj slovenský lekárenský trh prešiel v ostatných rokoch zásadnými zmenami, hoci k liberalizácii predaja OTC ako v Českej republike neprišlo. Počet verejných lekární za posledných 15 rokov narástol asi o 50 % na viac ako 1 800 lekární, čo je po prepočte na obyvateľa zhruba o 30 % viac ako v ČR. Podľa údajov Eurostatu sa jedná v Európe o priemernú až mierne nadpriemernú hodnotu.

Už pomerne dávno vznikli lekárenské siete, v ktorých je asi štvrtina všetkých slovenských lekární. Väčšina zvyšných nezávislých lekární je zapojená do virtuálnych sietí, ktoré sú vytvorené distribútormi liekov. Štandardom na OTC trhu sú aj privátne značky liekov, ktoré niektoré siete nakupujú priamo od výrobcov. Rovnako sa bežnými stali vernostné systémy pre zákazníkov a online predaj. Distribúcia ku koncovému zákazníkovi dnes zahŕňa nielen priamy predaj, ale aj dopravu cez balíkové boxy, výdajné miesta, či kuriérov. V prípade kuriérov je niektorých mestách možné využiť aj medzinárodnú aplikáciu Wolt.

Okrem rozšírenia palety produktov prišlo aj rozšíreniu ponúkaných služieb. Dnes už pomerne bežnou službou najmä sieťových lekární je vyšetrenie CRP, glykovaného hemoglobínu, hladiny cholesterolu a ďalšie. Poslednou novinkou je vznik prvej veľkoplošnej lekárne.

No slovenskom lekárenskom trhu panuje vysoká konkurencia. Tá rovnako ako v iných odvetviach prináša zákazníkom lepšie ceny, kvalitu služieb a inovácie. No konkurencia prirodzene vyvoláva tlak na poskytovateľov týchto služieb - lekárne.

Pri pohľade na celkovú situáciu zatiaľ nie je dôvod k obavám. Počet lekární na Slovensku za posledné roky významne narástol a ani prípadná konsolidácia ich počtu by nijak neovplyvnila makro pohľad na dostupnosť lekárenských služieb. Liberalizácia predaja OTC, opäť aj vzhľadom k situácii v Českej republike, nemá potenciál zásadnejšie zmeniť finančný obraz v sektore. Predaj OTC mimo lekárne plní doplnkovú funkciu a zákazníci po ňom siahajú väčšinou len v akútnych situáciách, kedy nemajú dostupnú lekárňu.

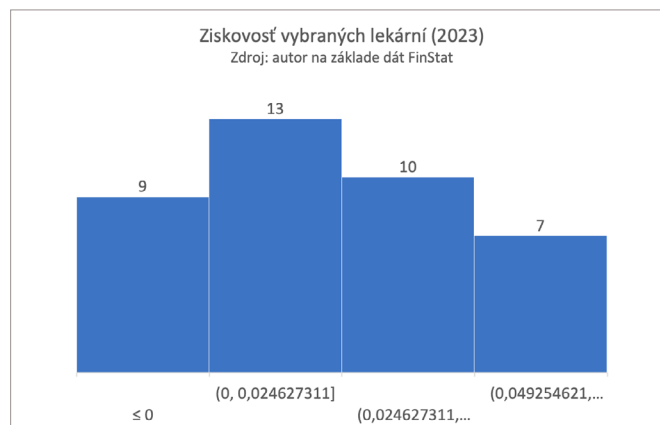
Lekárenské púšte? Príklad Banskobystrického kraja

Preskúmame kľúčovú tému - vznik „lekárenských púští“. Teda mikroregiónov, ktoré nemajú dostupnú lekárenskú starostlivosť. Ako ukazujeme nižšie, drvivá väčšina lekární v malých obciach sú nezávislé lekárne. Vzhľadom k meniacemu sa trhu a zmene spotrebiteľského správania, kedy sa nákupy koncentrujú do miest a obchodných stredísk, sa dá predpokladať úbytok lekární v menších obciach.

Na detailnejšie zmapovanie situácie nezávislých lekární v menších obciach sme si vybrali Banskobystrický kraj pre jeho členitý geografický charakter a vysoký počet obcí. Zamerali sme sa na lekárne v obciach s menej ako 5 000 obyvateľmi. Takýchto obcí je v kraji 496. Nachádzalo sa v nich 58 lekární, z toho 56 nezávislých (mohli však byť súčasťou virtuálnych sietí). V dvoch prípadoch boli v obci až dve lekárne, išlo teda o súbor 56 obcí s aspoň jednou dostupnou lekárňou. Desať obcí z 56 bolo v bezprostrednej blízkosti (do 5 kilometrov) mesta. Konštatujeme teda, že zhruba 10 % obcí pod 5 000 obyvateľov v Banskobystrickom kraji má priamo v obci dostupnú lekárňu, pričom drvivá väčšina z nich je nezávislých.

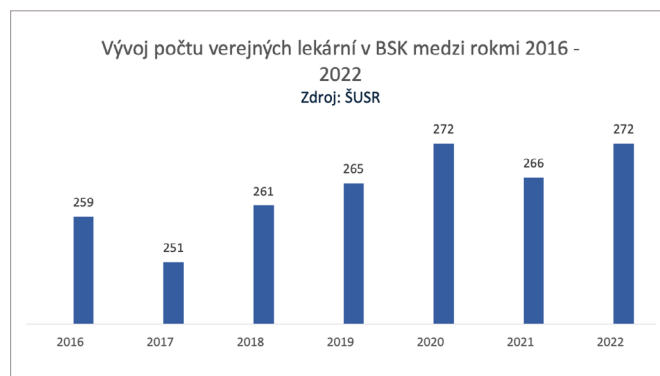
V 16 prípadoch sa jednalo o dvojčky lekární s jedným majiteľom (väčšinou išlo o kombináciu lekárne v meste a pobočky tejto lekárne v menšej obci), čo treba brať do úvahy pri posudzovaní finančných výsledkov. Pri 15 nezávislých lekárnach sa jednalo o prevádzkovanie fyzickou osobou,

takže k nim neboli dostupné účtovné závierky a ich výsledky v nasledovnom grafe zahrnuté nie sú.

Ziskovosť (podiel zisku na tržbách) vzorky 39* lekární dosahuje priemernú hodnotu 1,6 %, pričom 9 lekární bolo v roku 2023 v strate, 13 mierne nad nulou a 17 lekární malo ziskovosť nad 2,5 %. (*Pozn.: Zo súboru 56 lekární je odčítaných 15 prevádzkovaných SZČO a v prípade 4 obcí sa jedná o dve „dvojčky“ lekární (t.j. spolu 2 právne subjekty), výsledný počet právnych subjektov v súbore je preto 39.)

Celkový počet všetkých lekární v Banskobystrickom kraji sa medzi rokmi 2016 - 2022 znížil z 212 na 207, teda o 2 %, ide však skôr o bežný výkyv, nie trend. Celkovo v tomto období v kraji ukončilo činnosť 97 lekární. Z toho 27 lekární bolo v obciach pod 5 000 obyvateľov, no len pri 7 po zániku nevznikla/neostala v obci iná lekáreň. Z menších obcí v kraji tak za 6 rokov prišlo 7 obcí o lekáreň, v 56 obciach ostala lekáreň prítomná.

Existuje priestor na oveľa komplexnejšiu analýzu priestorového rozloženia lekární, ich vzniku a zániku v dlhšom časovom horizonte (15 - 20 rokov), či ich hospodárenia. Prvým krokom by však malo byť zadefinovanie samotného problému v merateľných pojmoch. Spojenie „lekárenská púšť“ je síce chytľavé, ale s veľmi nejasným obsahom.

Jeden (pseudo)problém, viacero riešení

Geografická dostupnosť lekárenskej starostlivosti je faktor, ktorý ovplyvňuje celkovú dostupnosť zdravotnej starostlivosti v krajine. Zmeny ktoré sa za posledné roky dejú sú však skôr pozvoľné a sú dôsledkom vývoja nielen celého sektora, ale aj jeho zákazníkov. Zvýšila sa mobilita ľudí a rozšírili sa distribučné kanály. Prípadná liberalizácia OTC trhu, ktorej sme sa venovali v predošlých dvoch častiach, by na dynamiku trhu mala skôr nepatrný dopad.

Ak ale pripustíme možný problém s dostupnosťou lekárenskej starostlivosti v budúcnosti, je možné naň hľadať viacero odpovedí. Prvá odpoveď je regulačná a spočíva v zmene odmeňovania lekární za existujúce služby. Marže lekární pri liekoch uhrádzaných z verejného zdravotného poistenia sú regulované štátom a ich zvýšenie je jednoduchou možnosťou, ako zvýšiť rentabilitu lekární aj v odľahlejších miestach. Rovnako tak taxa laborum, teda platba za prípravu lieku lekárnikom.

Nevýhodou takéhoto riešenia sú zvýšené finančné nároky na systém zdravotného poistenia v časoch, kedy verejné financie pracujú s konštantným hlbokým deficitom. Takáto zmena by mala byť odôvodnená konkrétnou a kvantifikovanou potrebou na vyššiu dostupnosť lekární. Momentálne zhruba 27 % obyvateľov nemá v mieste bydliska lekáreň. Je to veľa, alebo málo? Aké reálne problémy to spôsobuje? Niečo ako „minimálnu lekárenskú sieť“ je momentálne ťažké si predstaviť a vytvorenie takéhoto konceptu by pravdepodobne prinieslo viac problémov, ako úžitku.

Druhá odpoveď je technologická. Zabezpečiť dostupnosť lekárenskej starostlivosti je možné nielen klasickou kameninou prevádzkou, ale aj kombináciou liekových boxov, kuriérov a telefarmácie. Dôležitou regulačnou podmienkou je však uvoľnenie možnosti zasielania aj liekov na predpis. V krajinách západnej Európy je doručovanie liekov na základe e-receptu bežnou praktikou. V Nemecku si dokonca môžu pacienti nechať doručovať lieky na predpis už od roku 2004. Tento systém sa nazýva „Liefergesetz“ a umožňuje doručovanie liekov priamo do domu alebo na pracovisko pacienta a celý proces je regulovaný zákonom, ktorý stanovuje pravidlá ich doručovania, aby nebola ohrozená bezpečnosť pacientov.

Český prípad ukazuje, že čiastočnou reakciou na problém lekárenských púští je aj samotná liberalizácia trhu s OCT. Tie sú obyvateľom dostupné aj v potravinách COOP, či vďaka spolupráci obce a Českej pošty aj na poštách, dokonca po dohode aj mimo otváracích hodín.

Tretia odpoveď spočíva v zmene kompetencií samotných lekární. Problém dostupnosti zdravotnej starostlivosti v odľahlejších obciach nespočíva len v dostupnosti lekární, ale aj lekárskeho ambulancií. Na Slovensku tento problém prehľbuje nielen veľmi nízka miera urbanizácie (jedna z najnižších v Európe), ale aj geografická členitosť a dopravná infraštruktúra. Lekárne predstavujú príležitosť, ako časť služieb ponúkaných lekárske ambulanciami udržať v obciach. Zároveň je to pre lekárne príležitosť, ako diverzifikovať svoje príjmy.

T tejto téme sa budeme venovať v poslednej časti série.

Ozdravme, 11.12. 2024

Článok je tretí zo série komentárov, ktoré vychádzajú z publikácie INESS: **Bližšie k zákazníkovi - lekáreň a maloobchod**.

Predchádzajúce 2 komentáre si môžete prečítať tu:

- [Liberalizácia predaja OTC liekov a budúcnosť lekární II. - Česko](#)
- [Liberalizácia predaja OTC liekov a budúcnosť lekární - časť I.](#)

INESS na DNES #120: Čo keby sa lieky bez predpisu dali kúpiť na benzínke? si k tejto téme môžete vypočuť ako [audio tu](#), YouTube link [je zas tu](#).

Prehľad najdôležitejších tém pre vás tiež každý týždeň pripravujeme v newsletteri **Týždeň s INESS**

TÝŽDEŇ S INESS

Po letnej prestávke je týždenný newsletter Týždeň s INESS späť. Ak chcete aj vy dostávať tento stručný týždenný prehľad našich reakcií na aktuálne témy, [kliknite sem](#). Následne si podľa jednoduchých inštrukcií aktualizujte svoje preferencie v odbere našich emailov. Alebo nám len napíšte na gabriela.greskova@iness.sk a my vás do zoznamu zaradíme sami. Samozrejmosťou je aj jednoduché odhlásenie v prípade, že vás náš newsletter nechytí za srdce.

Chcem podporiť INESS

Aj vy môžete prispieť k slobodnejšej a vzdelanejšej spoločnosti na Slovensku. Podporte naše aktivity, a my budeme môcť pracovať o to intenzívnejšie.

Ďakujeme, každú vašu podporu si veľmi vážime.

NOVÉ PUBLIKÁCIE

Nová energetická politika EÚ: Čo robiť, čo nerobiť a čo zrušiť

Nová Európska komisia bude v nasledujúcom období čeliť výzvam a tlakom na úpravy Zelenej dohody (Green Deal). V novej publikácii s názvom **Nová energetická politika EÚ: Čo robiť, čo nerobiť a čo zrušiť** popisujeme kroky, ako upraviť energetickú politiku tak, aby viedla k **znižovaniu emisií CO2 a zároveň v čo najmenšej miere oslabovala výkonnosť európskej ekonomiky a prosperitu občanov** Európskej únie.

Úpravy energetickej politiky by sa mali riadiť týmito princípmi:

- Stanovenie jednotnej ceny uhlíka
- Intenzívnejšie zapojenie spotrebiteľov a dodávateľov do trhu s energiou
- Technologická neutralita
- Využívanie dostupných domácich zdrojov energie

V publikácii popisujeme východiskový stav, ako aj argumenty, ktorými zdôvodňujeme naše odporúčania. Cieľ znižovania emisií je totiž politicky stanovený a úlohou ekonómie je hľadať nákladovo najvýhodnejšie cesty k jeho dosiahnutiu.

Táto publikácia je prvou zo série odporúčaní, ktoré v rámci policy aktivít siete **EPICENTER Network** budeme komunikovať priamo v Bruseli Európskej komisii, ako aj dôležitým hráčom na Slovensku. Cieľom tohto úsilia je inšpirovať politikov v ich snahe vytvoriť pružnejšiu a konkurencieschopnejšiu ekonomiku EÚ – ktorá zabezpečí aj väčšiu slobodu, prosperitu a lepší život jej občanov.

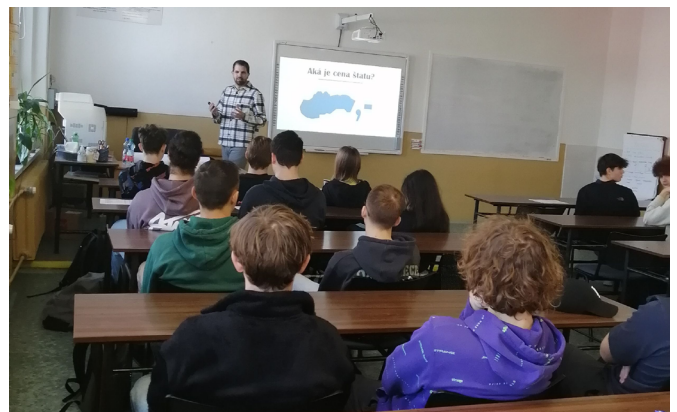
PODUJATIA

Prednášky Ceny štátu na východe Slovenska

S **Cenou štátu** sme opäť vyrazili do škôl a priniesli študentom diskusie o verejných financiách a fungovaní štátu. Tentoraz vedúci projektu Cena štátu Richard Vilkus navštívil s prednáškou tieto školy na východnom Slovensku:

- 4.2. 2025 - **SPŠE Košice**
- 5.2. 2025 - **Gymnázium sv. Edity Steinovej Košice**
- 6.2. 2025 - **Gymnázium L. Štúra Michalovce**
- 6.2. 2025 - **Obchodná akadémia Trebišov**

Ďakujeme za otázky a tešíme sa na vás na ďalších miestach!

INESS na januárovom Market Access seminári

Vo štvrtok 23.1. 2025 sa uskutočnil prvý tohtoročný seminár Market Access, určený najmä profesionálom z oblasti farmaceutického sektora, poisťovní a verejnej správy. Medzi hosťami už tradične vystúpil aj zástupca INESS **Martin Vlachynský**, najskôr s prednáškou a plánovaných a očakávaných zmenách v slovenskom zdravotníctve v roku 2025 a neskôr ako moderátor rozhovoru so zástupcom poisťovne Union Ondrejom Reichbauerom. Témou rozhovoru bolo najmä využitie komerčného poistenia na zníženie finančného rizika v prípade onkologickej choroby.

VIDEÁ A PODCASTY

INESS na DNES #121: Dosť bolo školy - alebo - Aká je optimálna dĺžka školskej dochádzky?

Čo by ste povedali na tvrdenie, že existuje „optimálna miera znečistenia životného prostredia“? A že analogicky existuje hranica, nad ktorou už ďalšie strávené roky v škole sú prakticky zbytočné? Aj maximalizovanie „dobrého“ už prináša z posledných „dobier“ len pramale úžitky. Hneď teda poviem, že nejde o žiadnu surovú ekonomickú úvahu, kde by sme namiesto kvality ľudského života technokraticky rátali iba čísla vyjadrujúce „aké drahé je vzdelávanie“. Pod'ťe si vypočúť viac v rozhovore s **Róbertom Chovanculiakom**.

INESS na DNES #120: Čo keby sa lieky bez predpisu dali kúpiť na benzínke/v obchode?

Dnes u nás funguje systém, že aj lieky bez lekárskeho predpisu (pozor! Nie *voľnopredajné lieky, to nie je správny termín ;) si môžeme kúpiť iba v lekárni od vyškoleného lekárnik. O tom, že je veľký priestor - a odskúšaný (a teda aj bezpečný) - rozšíriť možnosť predaja takýchto tzv. OTC liekov aj mimo lekárne (bližšie k zákazníkom) hovoríme v INESS na DNES s **Martinom Vlachynským**.

INESS na DNES #118: Rany roka 2025 - alebo - Ako pochopiť konsolidačné vreco | Časť I.

Nový rok začal bezbreho - kam sa pozriete, všade samá nová daň, vyššia cenovka, všade samý trpký humor cez slzy. veď platí múdre porekadlo - ktoré musí byť isto medzi TOP 10 aj nášho premiéra - aj keby na chcela nebolo, humor musí byť. A toto obrovské vreco nových daní, ktoré sa na nás s rokom 2025 vyvalilo, prekuteme spolu s **Radovanom Ďuranom**. Aby sme sa trošku zorientovali v tej záplave dosahov konsolidačného balíka našej hrdej vlády. A najmä, aby sme vedeli, na čo sa treba pripraviť a aby sme to zvládli.

„Sme s vami, buďte s námi.“

INESS na DNES #119: Rany roka 2025 - alebo - Ako pochopiť konsolidačné vreco | Časť II.

Nadväzujeme na posledný INESS na DNES a pokračujeme s prehrabávaním sa v záplave konsolidačných opatrení, ktoré na nás už od nového roka útočia zo všetkých strán.

- Vysvetlíme, prečo znížená sadzba DPH na potraviny nebude mať za následok plošné zníženie ich cien
- Pripomenieme, čo je to „progresívna odvodová daň“
- Rozoberieme, čo tento balík znamená a bude znamenať pre našu ekonomiku celkovo a do budúcnosti
- A odpovieme aj na otázku, či je dnes z pohľadu ekonomiky situácia u nás porovnateľná s obdobím mečiarizmu.

INESS do UCHA #63: Neozdravené verejné financie

V poslednej dobe sa nám tu rozmohol taký nešvár. Nielen novinári, ale niekedy aj odborná verejnosť, používa v súvislosti so znižovaním deficitu spojenie "ozdravovanie verejných financií". Tento termín je ako z učebnice politických PR kampaní. Ozdravenie má predsa pozitívnu konotáciu a vyvoláva pocit zlepšenia. Niektorí by mohli tvrdiť, že je to zbytočné slovičkárstvo. No správny termín existuje: „znižovanie deficitu“. O tom, aký je rozdiel medzi skutočnou konsolidáciou (**znižovanie výdavkov** - **návod sme spísali tu**) a betónovaním plytvania (nové dane). Audiokomentár **Radovana Ďuranu**.

INESS do UCHA #64: Ekonomické myslenie v novom roku

V kaviarni, krčme či reštaurácii neplatíte cenu vstupných surovín s prirážkou, aj keď vám sedliacky rozum kričí, že áno a núti vás podvedome takéto kalkulácie robiť. Platíte za to, že si na hodinku prenajmete stôl so stoličkami a trochu ľudí k tomu. Platíte za to, že tam miesto tej kaviarne nie je byt, kancelária, alebo parkovisko. Toto nazývame ekonomickým myslením. Tomu, čo je dôležité si uvedomiť, aby sa nám ľahšie vyhodnocovali situácie aj v novom roku, sa venuje vo svojom komentári Martin Vlachynský.

INESS do UCHA #65: Ktoré nemocnice sú efektívnejšie?

Výsledky ukázali, že súkromné vlastníctvo znižuje prevádzkové náklady o 20 % v porovnaní s verejným vlastníctvom, pričom rozdiel vytvorili najmä štátne nemocnice, regionálne podstatne menej. V prípade ziskovosti bol vplyv typu vlastníctva menej robustný. Je však zvláštne, že v kľúčovej otázke merania produkcie, a tým aj efektivity nemocníc, verejný sektor tápe. Pripraviť takéto analýzy nie je cesta na Mars, ministerstvo malo mať už roky zavedený systém na meranie „hodnoty za peniaze“ v nemocniciach. Možno by sme sa potom vyhli takýmto vyhroteným situáciám, ako zažívame dnes. Vypočujte si celý komentár Martina Vlachynského.

Staňte sa súčasťou našich podcastov!

Ak máte otázky, ktoré by ste radi nechali rozdiskutovať našim analytikom v #INESSnaDNES či v #navrsku, **napíšte nám!**

Veľmi radi vaše otázky alebo aj tipy na témy zaradíme do vysielania. Napíšte nám na ina.secikova@iness.sk, alebo nám napíšte komentár pod podcast či na sociálnych sieťach.

Tešíme sa na vaše komentáre a spätnú väzbu!

Chcem podporiť INESS

Aj vy môžete prispieť k slobodnejšej a vzdelanejšej spoločnosti na Slovensku. Podporte naše aktivity, a my budeme môcť pracovať o to intenzívnejšie.

Ďakujeme, každú vašu podporu si veľmi vážime.

EKONOMICKÁ OLYMPIÁDA

EKONOMICKÁ OLYMPIÁDA

Krajské kolá Ekonomickej olympiády privítali takmer 900 študentov

V dňoch od 27. januára do 10. februára sa vo všetkých krajských mestách Slovenska uskutočnili krajské kolá 8. ročníka Ekonomickej olympiády pre stredné školy. Na súťaži sa stretli najúspešnejší riešitelia školského kola spomedzi viac ako **13 800 zapojených súťažiacich**. Tento rok sa krajských kôl zúčastnilo takmer **900 študentov**.

Podujatia sa konali na partnerských fakultách slovenských univerzít, kde súťažiacich privítali dekaní a zástupcovia fakúlt. Niekoľko partnerských fakúlt, vrátane Ekonomickej fakulty Technickej univerzity v Košiciach či Ekonomickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, ponúklo úspešným riešiteľom krajského kola prijatie na bakalárske štúdium bez prijímacích skúšok.

Organizátori v úvode každého kola predstavili priebeh súťaže a ocenili školy, ktoré v školskom kole zapojili najvyšší počet študentov. Odmenou boli poukážky na nákup kníh v kníhkupectve Martinus. Súťažiaci si následne otestovali svoje znalosti a analytické schopnosti na praktických úlohách. Medzi testovými otázkami nechýbali zadania týkajúce sa aktuálnych ekonomických problémov, ako napríklad výhody a nevýhody zavedenia dane z cukru, dopady zvýšenia minimálnej mzdy či ekonomické dôsledky šírenia vtáčej chrípky. Súťažiaci museli tiež preukázať svoju finančnú gramotnosť pri výpočtoch z oblasti úročenia a daní. Reporty z jednotlivých krajských kôl [nájdete tu](#).

Ekonomicke olympiádu organizujeme od roku 2017. Cieľom súťaže je zvýšiť medzi študentmi povedomie o ekonómii, rozšíriť ich ekonomické znalosti a finančnú gramotnosť. Doteraz sa do olympiády zapojilo viac ako 70-tisíc stredoškolákov. „Bez ohľadu na to, či študenti plánujú pokračovať v štúdiu ekonómie, je to veda, ktorá ich bude sprevádzať celý život. Poznanie ekonomických princípov je preto nevyhnutné pre správne rozhodovanie nielen v ich osobnom živote, ale tiež aby lepšie porozumeli aj politickým rozhodnutiam a ich dopadom na občanov,“ vysvetľuje **Katarína Ševčíková**, riaditeľka súťaže.

Súťaž sa snaží kombinovať motiváciu s praktickým vzdelávaním, aby študentov zaujala a inšpirovala k ďalšiemu štúdiu. „Olympiáda sa mi páčila, náročnosť otázok bola ekvivalentná školským kolám. Prístup bol na vysokej úrovni a zároveň som rád, že som si mohol preveriť svoje vedomosti,“ odkázal jeden zo súťažiacich v anonymnom hodnotiacom dotazníku.

Nad Ekonomickou olympiádou prevzalo záštitu **Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky** a **Medzinárodná olympijská akadémia**.

Za podporu Ekonomickej olympiády pre stredné školy v roku 2024/2025 ďakujeme:

Už od roku 2006 vám prinášame **projekt** **Cena štátu**, ktorého cieľom je priblížiť verejnosti jednoduchou formou zložité a komplexné údaje z prostredia verejných financií. Veríme, že aj vďaka nemu prispejeme k znižovaniu tzv. fiškálnej negramotnosti, aby občania - voliči rozumeli proporciám a dopadom politických návrhov na ich blahobyť aj peňaženku.

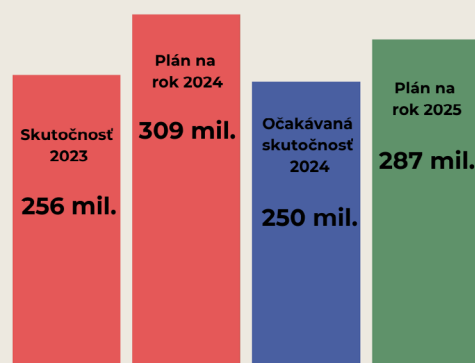
Aj na týchto miestach vám pravidelne prinášame **novinky** zo sveta verejných výdavkov - ktorého ilustračnou vlajkovou loďou je plagát **Vesmír verejných výdavkov**.

MFSR zdôvodňuje nízky výber dane v roku 2024 predzásobením obchodníkov a spotrebiteľov. Pôvodný plán na rok 2024 sa tak nenaplní ani v roku 2025. Buď Slováci menej pijú, alebo viac nakupujú v zahraničí.

Vesmír verejných výdavkov je dostupný aj **v angličtine!**
 Ten **slovenský** je na webe dostupný **vo vysokom rozlíšení tu**.
 V prípade záujmu o vesmír sa nám ozvite na **richard.vilkus@iness.sk**.

Excel mieni, spotrebitel' mení.

Výber dane z liehu

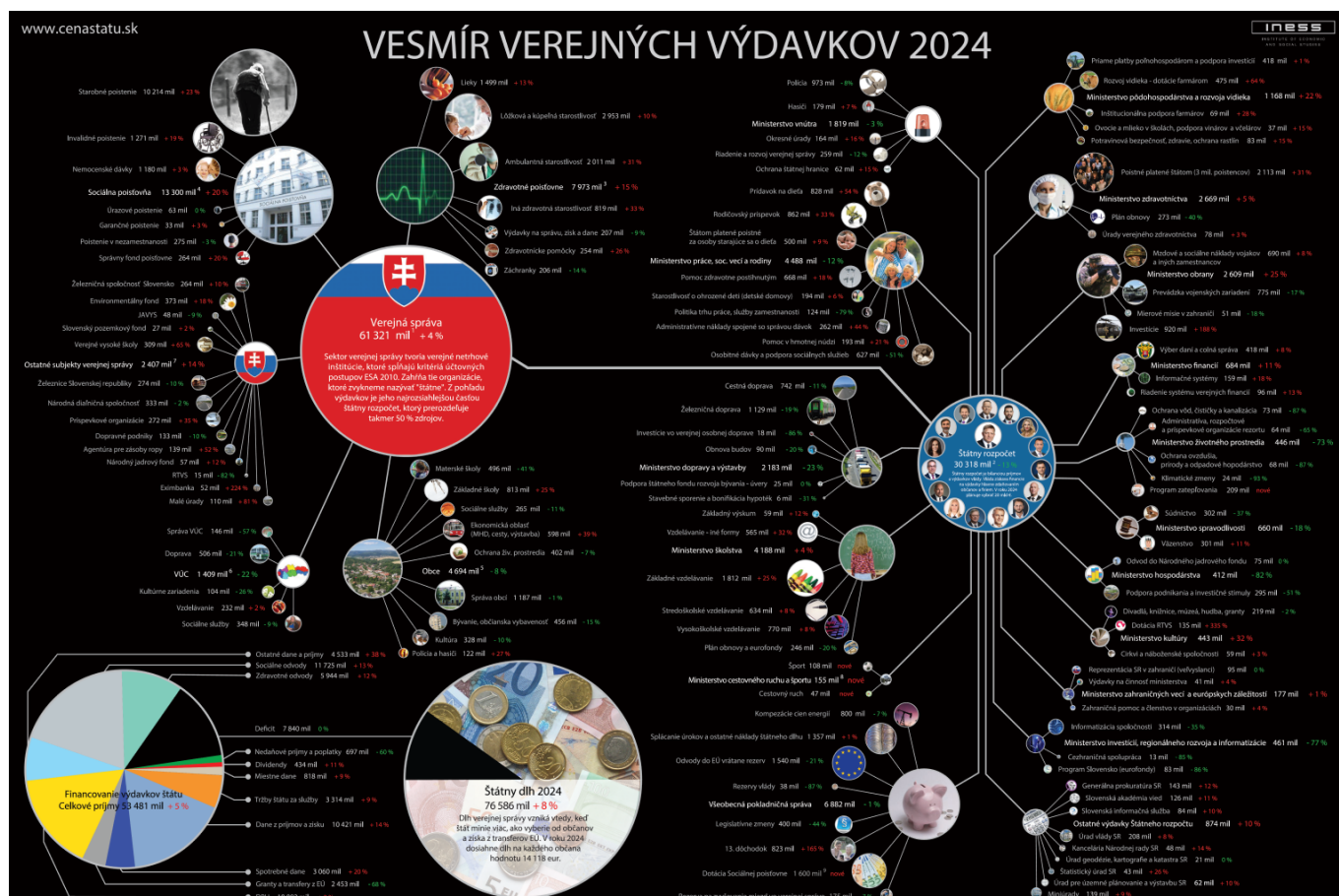

- Sadzba dane v rokoch 2023 -2024 vzrástla o 43 % ale výber dane v roku 2025 bude oproti 2022 vyšší len o 20,8 %
- Ministerstvo financií zdôvodňuje nízky výber dane v roku 2024 predzásobením obchodníkov a spotrebiteľov.
- Pôvodný plán na rok 2024 sa tak nenaplní ani v roku 2025
- Bud' Slováci pijú menej, alebo viac nakupujú v zahraničí.

10,- cena štātu

iness

Vesmír verejných výdavkov 2024

V prípade záujmu o **prednášku Ceny štátu aj na vašej strednej škole** sa nám ozvite e-mailom na: richard.vilkus@iness.sk.

Tešíme sa na stretnutie!

Nová Európska komisia bude v nasledujúcom období čeliť výzvam a tlakom na úpravy Zelené dohody (Green Deal). V publikácii Nová energetická politika EÚ – čo robiť, čo nerobiť a čo zrušiť popisujeme kroky, ako upraviť energetickú politiku tak, aby viedla k znižovaniu emisií CO₂ a zároveň čo najmenej oslabovala prosperitu občanov Európskej únie.

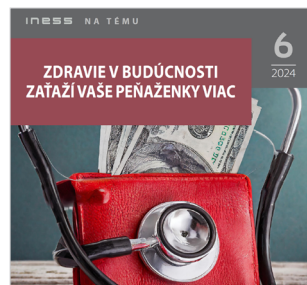

Nemocnice tvoria hlavnú časť dlhu slovenského zdravotníctva. Ako na ich prevádzku a hospodárske výsledky vplyva typ vlastníctva? Výsledky analýzy ukázali, že súkromné vlastníctvo znižuje prevádzkové náklady o 20 % v porovnaní s verejným vlastníctvom. Veríme, že štúdia prispeje k hlbšej debате o efektívnosti a transformácii nemocníc.

Slovenské zdravotníctvo potrebuje radikálne zmeny, tradičné rozdelenie kompetencií medzi nemocnicami, ambulanciami, lekárňami a laboratóriami brzdí inováciu a súčasný priebežný model financovania nie je udržateľný. Venujeme sa možným riešeniam, vrátane liberalizácie predaja voľnopredajných liekov mimo lekární a rozšírenia služieb lekární.

Slovenské zdravotníctvo bude v najbližších dekádach výrazne ovplyvnené starnutím obyvateľstva. Ľudia sa už dnes dožadujú nových spôsobov liečby, ktoré sú však drahé. Počet starých, a teda viac chorých ľudí sa bude v budúcnosti len zvyšovať. Tento vývoj bude nutne spojený so stúpajúcimi výdavkami na zdravotníctvo.

Téma vyššieho zdanenia živnostníkov sa vracia v periodických cykloch. Pre zjemnenie verejného odporu sa predstavitelia štátu dlhodobo zakrývajú pláštikom argumentu o „fiktívnych“ živnostníkoch. V publikácii toto tvrdenie vyvraciam a predstavujeme univerzálnu obhajobu nezvyšovania regulácií, daní a odvodov pre živnostníkov.

Vláda v rozpočtovom pláne hovorí o zámere zaviesť 3. a 4. sadzbu dane z príjmov fyzických osôb. Svoj zámer nezdôvodnila, o progresívite zataženia príjmov Slovákov a jeho dôsledkoch sa na Slovensku nevedie odborná debata. Rozhodli sme sa preto toto daňové prázdno vyplniť publikáciou **Progresívna daň skrytá v odvodoch**.

INESS KNIHY

Kniha **Zlé peniaze** od **Juraja Karpisa** hľadá príčiny a opisuje priebeh krízy. Je písaná pre verejnosť s cieľom vysvetliť krízové ekonomické javy alternatívnym spôsobom. Súčasťou „sprievodcu krízou“ je popis dosahov krízy na životy bežných ľudí a príklady, ako sa s nimi dá vyrovnávať. Tento bestseller si môžete zakúpiť cez stránku zlepeniaze.eu, prípadne vo vašom kníhkupectve.

jurajkarpis.com

Kniha **Pokrok bez povolenia** od **Róberta Chovanculiaka** je kompletný sprievodca svetom, kde Airbnb oživuje mŕtvy kapitál a konkuruje štátu v tvorbe regulácií, kde Kickstarter nahrádza vyberanie daní a pomáha financovať verejné služby a kde Bitcoin umožňuje budovať paralelnú spoločnosť, v ktorej neexistujú „vedúci“ a všetci máme kľúče od miešačky.

pokrokbezpovolenia.sk

Žiaden ekonomický model nedokáže zabezpečiť, aby každý občan krajiny jazdil na Rolls-Royce, hoci ho dokážeme vyrobiť. To platí aj v zdravotníctve. Množstvo finančných zdrojov v systéme je v každom časovom bode dané. „Niečo“ musí rozhodnúť o tom, ako budú tieto zdroje rozdelené. Touto témou sa **Katarína Fedorová** zaoberá vo svojej knihe **Inovatívne lieky - právne a etické otázky**.

INESS spojil **10 autorov** zo Slovenska a Česka, aby poskytli svoj pohľad na zaujímavé ekonomické a spoločenské aspekty krízy spojennej s pandémiou koronavírusu. V knihe **Dedičstvo koronakrízy** sa napríklad dozvieme, ako zlepšiť proces schvaľovania liekov, krotiť domýšľavých expertov, lepšie nakupovať vakcíny, vytvárať paralelné spoločenstvá, pracovať cez internet, využívať trh apodnikateľov v boji s vírusom, alebo nezneužívať centrálnu banku.

Všetky **publikácie a Policy Notes** si môžete **zdarma stiahnuť** na stránke iness.sk v sekcii Publikácie. **Knihy** je možné zakúpiť osobne v kancelárii INESS alebo objednávkou cez [sekcii Knihy na stránke iness.sk](http://iness.sk).